

Maria Karpluk

Witold Taszycki

Biuletyn Polonistyczny 23/1-2 (75-76), 141-144

1980

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

W dowód uznania z polskiej strony otrzymał Karol Krejčí wysokie odznaczenia państwowe, doktorat honoris causa Uniwersytetu Warszawskiego (1965), nagrodę Polskiego Oddziału Stowarzyszenia Kultury Europejskiej SEC (1972).

Bywał często naszym gościem, uczestnikiem imprez naukowych, na których bezpośrednio prezentował świetną znajomość polskiej kultury i swoje w niej rozmiłowanie. A jego wypróbowana przyjaźń dla Polski znajdowała potwierdzenie w licznych związkach przyjaźni osobistych.

Przyjmowaliśmy go zawsze serdecznie; tym trudniej pogodzić się teraz z myślą, iż nie zastaniemy już Profesora Karola Krejčego w Pradze i nie powitamy go więcej w Polsce. Pozostały jednak dzieła, zapewniające trwałą pamięć wybitnemu przedstawicielowi czeskiej humanistyki, który wzbogacał wiedzę o polskiej literaturze i kulturze oraz krzewił ją w swojej ojczyźnie i w świecie.

¹ Szczegółowy wykaz publikacji zob. T. Bešta, "Bibliografie prací univ. prof. PhDr. Karla Krejčiho, DrSc., člena korespondenta ČSAV, z přehledem jeho vědecké činnosti," Praha 1970, Univerzita Karlova; nadto uzupełnienie: tenże, "Soupis prací Karla Krejčiho za léta 1969-1973", "Slavia" (1974), č. 3.

Prof. dr Józef Magnuszewski

WITOLD TASZYCKI

(20 VI 1898 – 8 VIII 1979)

Kiedy w roku akademickim 1947/48 profesor Taszycki rozpoczął na Uniwersytecie Jagiellońskim wykłady: "Polskie nazwy miejscowe na tle słowiańskim", "Zarys historycznej dialektologii polskiej", "Nazwy gór i rzek" i "Problem pochodzenia polskiego języka literackiego", oraz "Ćwiczenia z onomastyki słowiańskiej" - stało się jasne, że do rozwiniętych już w Krakowie badań z zakresu dialektologii, historii języka

i składni (K. Nitsch, T. Lehr-Spławiński, Z. Klemensiewicz) wkroczą nowe dyscypliny: onomastyka i dialektologia historyczna.

Profesor Witold Taszycki wyszedł z krakowskiej szkoły językoznawczej Łosia, Nitscha i Rozwadowskiego, u których habilitował się w r. 1925. Po krótkiej profesurze na Uniwersytecie Wileńskim (1929) przeszedł na Uniwersytet Lwowski (1929-1941), w czasie okupacji brał udział w tajnym nauczaniu we Lwowie, po wojnie wykładał krótko w Toruniu, by wreszcie w r. 1946 wrócić do Krakowa. Nie wracał z próżnymi rękoma: przywoził materiały do przyszłego "Słownika staropolskich nazw osobowych". Był też uznanym pionierem badań onomastycznych: pierwsza na ten temat w polskiej literaturze naukowej rozprawa Profesora, "Najdawniejsze polskie imiona osobowe", ukazała się jeszcze w 1925 r. We Lwowie stworzył silny ośrodek badań nad słowiańskimi nazwami miejscowymi - stąd wyszły cenne monografie S. Rosponda i J. Rudnickiego. Owocem własnych przemyśleń Profesora była synteza "Słowiańskie nazwy miejscowe. (Ustalenie podziału)", Kraków 1946.

W Krakowie rozwinął prof. Taszycki ożywioną działalność. Jego talentowi organizacyjnemu zawdzięcza powstanie cenione w świecie slawistycznym czasopismo "Onomastica" (1955), z S. Rospondem, S. Hrabcem, M. Rudnickim i Z. Stieberem w Komitecie Redakcyjnym. Mówiąc o zasługach prof. Taszyckiego wobec onomastyki, nie można też pominąć "Bibliografii onomastyki polskiej do r. 1970", dwu tomów opracowanych przy współudziale M. Karasia i A. Turasiewicza (1960, 1972). Dziełem życia Profesora pozostanie natomiast "Słownik staropolskich nazw osobowych": "Słownik" ten, obejmujący nazwy do r. 1500 pod redakcją prof. Taszyckiego, zaczął wychodzić w r. 1965; opracowywany przez niewielkie grono jego byłych uczniów, tworzących Pracownię Antroponimiczną PAN, doszedł do litery W.

Ogłaszane od r. 1934 artykuły i studia Profesora z dialektologii historycznej poświęcone były przede wszystkim północnoałopolskim zjawiskom językowym, które nie zostały przejęte przez polszczyznę literacką. Wnioski z tych prac posłużyły za walny argument w rozgryzłym w latach 50-ych sporze o genezę polskiego języka literackiego¹. W sporze tym Taszycki był gorącym orędownikiem poglądu wskazującego na

Małopolskę jako region, gdzie uformowała się w XVI w. polszczyzna literacka.

Chociaż filolog, prof. Taszycki nie uchylał się od prac mających szerokie znaczenie społeczno-polityczne. Tu należy jego działalność w powojennej Komisji Ustalania Nazw Miejscowych na Ziemiach Odzyskanych, uwieńczona przywróceniem bądź wprowadzeniem polskich nazw na Śląsku i w byłych Prusach Wschodnich. Do wydawnictw w jakimś sensie popularnonaukowych należą tomiki Biblioteki Narodowej: "Najdawniejsze zabytki języka polskiego" (I wyd. 1927), "Obrońcy języka polskiego, wiek XV-XVIII" (1937), przeznaczona dla studentów chrestomattia "Wybór tekstów staropolskich XVI-XVIII w." (I wyd. 1928), wreszcie - wszystkim znane i przygotowywane z prof. S. Jodłowskim - "Zasady pisowni polskiej i interpunkcji" oraz "Słowniczek ortograficzny", wydawane wielokrotnie od 1936 r., w ślad za zmienioną wówczas przez Komitet Ortograficzny pisownią polską.

Do wydań specjalistycznych należy edycja "Psałterza floriańskiego" (z R. Ganszyńcem i S. Kubicą, 1939) oraz "Krótkiej rozprawy" Reja (z K. Górskim, 1953). Utwór Reja ukazał się jako I tom wznowionej przez Instytut Badań Literackich, pod redakcją M.R. Mayenowej, serii (B) Biblioteki Pisarzy Polskich, różniącej się od swojej poprzedniczki z Akademii Umiejętności, a potem PAU, ścisłością naukowego opracowania: wierną transkrypcją tekstu, obszernym komentarzem, pełnym indeksem wyrazów i form.

Drugą inicjatywą M.R. Mayenowej było podjęcie w r. 1949 monumentalnego "Słownika polszczyzny XVI wieku": zorganizowanie w Instytucie Badań Literackich kilku pracowni, które zajęły się ekscerpcją materiałów słownikowych ze starodruków i rękopisów. Na czele zespołu krakowskiego, powołanego 1 XI 1949 r., stanął prof. Taszycki, dojrzały pierwszy kandydatów spośród uczestników swego seminarium. Nie urzeczywistniony zamiar Profesora wydania osobnego słownika wybitnego historyka XVI w. Marcina Bielskiego zaowocował jednak w kartotece "Słownika polszczyzny XVI w." w ten sposób, że dzieła Bielskiego przepisane zostały w 100%, z wielką korzyścią dla późniejszych prac redakcyjnych. Warto dodać, że prof. Taszycki do końca pozostawał członkiem

Komitetu Redakcyjnego "Słownika polszczyzny XVI w.", który obecnie oddaje do druku XIV tom tego dzieła (litera M)².

W r. 1953 odbyła się zorganizowana przez PAN międzynarodowa sesja "Odrodzenie w Polsce", świetny przykład "interdyscyplinarnej" współpracy. Opublikowany w 1962 r. w materiałach sesji syntetyczny artykuł "Uprawa języka polskiego w dobie Odrodzenia" został napisany przez prof. Taszyckiego, podobnie jak wygłoszone na innej sesji "Uwagi na temat języka Piotra Kochanowskiego" (1967).

Warto przytoczyć zakończenie tych "Uwag" przez blisko 70-letniego wówczas uczonego: "Feci quod potui. Zrobiłem, co w tej chwili bez specjalnych czasochłonnych badań mogłem zrobić. Przed nadchodzącym pokoleniem polonistów językowego kierunku moc pasjonującej i ważnej pracy. Zazdroszczę mu realizacji nakreślonego przeze mnie programu we wszystkich jego szczegółach ujawnionych i które dopiero w toku roboty na jaw wyjdą. Życzę mu zarazem powodzenia także na tym polu w całej rozciągłości"³.

¹ Zainteresowany czytelnik znajdzie głosy zwolenników Wielkopolski i ich adwersarzy, opowiadających się za Małopolską, w tomie wydanym przez IBL: "Pochodzenie polskiego języka literackiego". Studia Staropolskie, t. III, Wrocław 1956.

² Tom I (a-bany) ukazał się w r. 1966. Komitet Redakcyjny stanowili: S. Bąk, S. Hrabec, W. Kuraszkiewicz, M.R. Mayenowa, S. Rospond, S. Saski, W. Taszycki, J. Woronczak; sekretarzem redakcji był F. Peplowski.

³ Przedruk w zbiorowym 5-tomowym wydaniu prac prof. W. Taszyckiego "Rozprawy i studia polonistyczne", t. IV: "Onomastyka i historia języka polskiego", Wrocław 1968, s. 329.